

บทที่ 3

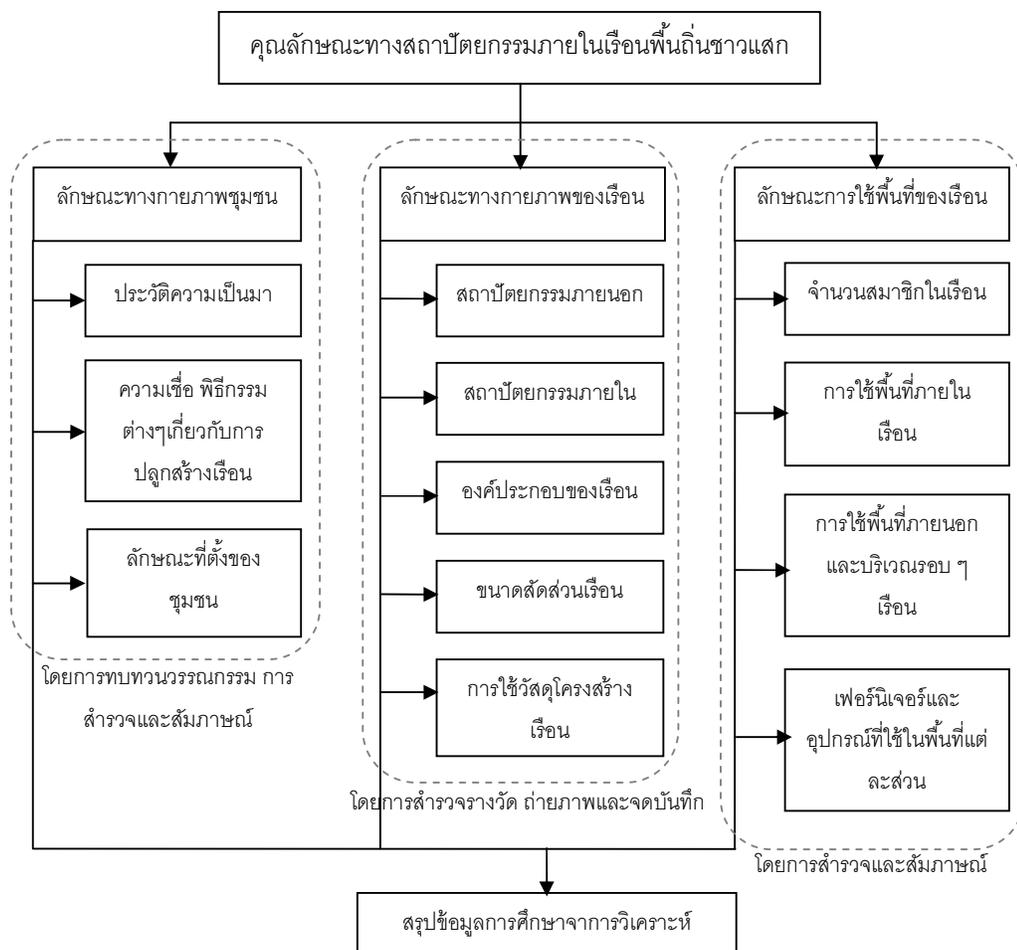
ระเบียบวิธีวิจัย

3.1 ประเภทของการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาคุณลักษณะทางสถาปัตยกรรมภายในของเรือนพื้นถิ่นชาวแฉก ซึ่งกรอบการวิจัยมีดังนี้

ภาพที่ 3.1

กรอบการวิจัย

จากกรอบการวิจัยเนื้อหาครอบคลุมถึงเรื่องดังต่อไปนี้

- 1) ประวัติการอพยพการตั้งถิ่นฐาน
- 2) ลักษณะที่ตั้งของชุมชน
- 3) คติความเชื่อเกี่ยวกับการปลูกเรือน
- 4) สถาปัตยกรรมภายนอก
- 5) สถาปัตยกรรมภายใน
- 6) องค์ประกอบของเรือน
- 7) ขนาดและสัดส่วนเรือน
- 8) การใช้วัสดุโครงสร้างเรือน
- 9) ลักษณะการใช้พื้นที่ของเรือนภายในเรือน
- 10) การใช้พื้นที่ภายนอกและบริเวณรอบ ๆ เรือน
- 11) เฟอร์นิเจอร์และอุปกรณ์ที่ใช้ในพื้นที่แต่ละส่วนของเรือน

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

1) ประชากรเป้าหมายคือ ชาวแสบ้านอาจสามารถ หมู่ 5 หมู่ 6 ต.อาจสามารถ อ.เมือง จ.นครพนม

2) กลุ่มตัวอย่าง คือ เรือนชาวแสบ้านอาจสามารถ หมู่ 5 หมู่ 6 ต.อาจสามารถ อ.เมือง จ.นครพนม ที่มีความสมบูรณ์มากที่สุด และมีการเปลี่ยนแปลงน้อยที่สุด ที่ยังคงแสดงถึงคติความเชื่อ ภูมิปัญญาในการปลูกเรือน คุณลักษณะภายใน (Interior Space) ตลอดจนลักษณะทางกายภาพและคุณค่าทางสถาปัตยกรรมที่ชัดเจน ซึ่งมีอายุเรือนตั้งแต่ 30 ปี ขึ้นไป จำนวน 15 หลัง

3.3 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งออกเป็น 3 วิธี ได้แก่

1) การสำรวจและรังวัดทางกายภาพของเรือนพื้นถิ่น

ซึ่งประกอบไปด้วย ผังบริเวณเรือน แปลนชั้นล่าง แปลนชั้นบน แปลนหลังคา รูปตัดแสดงโครงสร้างเรือน รูปด้านเรือน องค์ประกอบของเรือน รูปทรงและรูปแบบ ลักษณะการใช้พื้นที่ในส่วนต่าง ๆ วัสดุที่ใช้ในการสร้างเรือน ขนาดและสัดส่วนเรือน ภูมิปัญญาพื้นถิ่น เช่น การระบายอากาศในเรือน โดยการรังวัด ถ่ายภาพโดยกล้องดิจิทัลและการจดบันทึก

2) แบบสัมภาษณ์ผู้อยู่อาศัยเรือนพื้นถิ่น

ประกอบไปด้วย ข้อมูลเจ้าของเรือน ลักษณะการใช้พื้นที่ในส่วนต่าง ๆ ของเรือน แนวความคิดต่าง ๆ เกี่ยวกับตัวเรือน แนวความคิดเกี่ยวกับการจัดวางเฟอร์นิเจอร์ ความพึงพอใจในส่วนต่าง ๆ ของเรือน และความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับเรือน โดยการสัมภาษณ์

3) การสังเกตการณ์

เป็นการสังเกตพฤติกรรมของเจ้าของเรือนในการใช้พื้นที่ในส่วนต่าง ๆ ของเรือน ได้แก่ ภายในตัวเรือน ภายนอกตัวเรือน

จากวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลสามารถแสดงความสัมพันธ์ของการประมวลนิยามด้านมโนทัศน์ และนิยามด้านปฏิบัติการ ดังตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1

ความสัมพันธ์ของการประมวลนิยามด้านมโนทัศน์ (Conceptual Definition)

และนิยามด้านปฏิบัติการ (Operational Definition)

นิยามด้านมโนทัศน์ (Conceptual Definition)	นิยามด้านปฏิบัติการ (Operational Definition)
ด้านความเชื่อและทิศทางองค์ประกอบเรือน	1. ทิศทางการวางผังเรือน 1.1 แนวหลังคา ทิศเหนือ - ทิศใต้ 1.2 แนวหลังคา ทิศตะวันออก - ทิศตะวันตก 2. ทิศทางการวางห้องพระ 2.1 ทิศเหนือ 2.2 ทิศใต้ 2.3 ทิศตะวันออก 2.4 ทิศตะวันตก 3. ทิศทางการหันหัวนอน 3.1 ทิศเหนือ 3.2 ทิศใต้ 3.3 ทิศตะวันออก 3.4 ทิศตะวันตก 4. ทิศทางการวางบันไดหลัก 4.1 ตั้งฉากกับบ้าน 4.2 ตั้งขนานกับบ้าน

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

นิยามด้านมโนทัศน์ (Conceptual Definition)	นิยามด้านปฏิบัติการ (Operational Definition)
องค์ประกอบพื้นที่ต่างๆ ของ เรือน	<ol style="list-style-type: none"> 1. ห้องนอน <ol style="list-style-type: none"> 1.1 ห้องนอนรวม 1.2 ห้องนอนมีเฟอร์นิเจอร์กัน 1.3 ห้องนอนเดี่ยว 1.4 ห้องนอนเดี่ยวติดกันหลายห้อง 2. ลักษณะของพื้นที่เสีย (เกย) <ol style="list-style-type: none"> 2.1 โฉง 2.2 ผนังทึบ 2.3 ผนังใช้ไม้ระแนง 3. การเชื่อมต่อระหว่างพื้นที่ <ol style="list-style-type: none"> 3.1 เรือนมีชาน 3.2 เรือนไม่มีชาน 4. ความสัมพันธ์ระหว่างเรือนกับเรือนไฟ <ol style="list-style-type: none"> 4.1 เรือนกับเรือนไฟแยกกัน 4.2 เรือนกับเรือนไฟติดกัน 5. ความสัมพันธ์ระหว่างเรือนไฟกับชาน <ol style="list-style-type: none"> 5.1 มีชานแดด 5.2 ไม่มีชานแดด 6. ลักษณะการวางของเรือนกับเรือนไฟ <ol style="list-style-type: none"> 6.1 ตั้งฉาก 6.2 ขนาน 7. การยกระดับพื้นของเรือน <ol style="list-style-type: none"> 7.1 เรือนกับเสีย (เกย) 7.2 เสีย (เกย) กับชาน 7.3 ชานกับเรือน 7.4 ไฟเรือนกับเรือนไฟ 7.5 เรือนไฟกับชานแดด 8. ลำดับการเข้าถึง <ol style="list-style-type: none"> 8.1 บันได ชาน เสีย (เกย) ห้องนอน 8.2 บันได เสีย (เกย) ห้องนอน

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

นิยามด้านมโนทัศน์ (Conceptual Definition)	นิยามด้านปฏิบัติการ (Operational Definition)
องค์ประกอบพื้นที่ต่าง ๆ ของ เรื่อน	9. ลักษณะหลังคาบันได 9.1 มีหลังคาคลุม 9.2 ไม่มีหลังคาคลุม 9.3 ใช้หลังคาเดียวกับเรื่อน
วิเคราะห์รูปทรงและรูปแบบ ส่วนเรื่อน	1. ส่วนฐาน 1.1 พื้น 1.2 เสา 1.3 ผนัง 2. ส่วนตัวเรื่อน 2.1 พื้น 2.2 เสา 2.3 ผนัง 2.4 ประตู 2.5 หน้าต่าง 2.6 ระแนงระบายอากาศ 3. ส่วนยอด 3.1 ลักษณะหลังคา 3.2 ความลาดชันหลังคา ส่วนเรื่อนไฟ 1. ส่วนฐาน 1.1 พื้น 1.2 เสา 1.3 ผนัง 2. ส่วนตัวเรื่อน 2.1 พื้น 2.2 เสา 2.3 ผนัง 2.4 ประตู 2.5 หน้าต่าง 2.6 ระแนงระบายอากาศ 3. ส่วนยอด 3.1 ลักษณะหลังคา 3.2 ความลาดชันหลังคา

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

นิยามด้านมโนทัศน์ (Conceptual Definition)	นิยามด้านปฏิบัติการ (Operational Definition)
การวิเคราะห์ขนาดและสัดส่วน เรือน	<ol style="list-style-type: none"> 1. ระยะเสาและขนาดเสา 2. ขนาดพื้นที่แต่ละส่วน 3. ระดับความสูง ชั้นล่าง ชั้นบน และหลังคา 4. ความสูงระเบียง 5. ขนาดและความสูงบันได 6. ขนาดประตู 7. ขนาดหน้าต่าง
การวิเคราะห์ลักษณะและการ ใช้วัสดุ	<ol style="list-style-type: none"> 1. ส่วนฐาน <ol style="list-style-type: none"> 1.1 พื้น 1.2 เสา 1.3 ผนัง 2. ส่วนตัวเรือน <ol style="list-style-type: none"> 2.1 พื้น 2.2 เสา 2.3 ผนัง 2.4 ประตู 2.5 หน้าต่าง 2.6 ระแนงระบายอากาศ 3. ส่วนยอด <ol style="list-style-type: none"> 3.1 หลังคา
วิเคราะห์ถึงภูมิปัญญาพื้นถิ่น ในเรือน	<ol style="list-style-type: none"> 1. ลักษณะระแนงระบายอากาศผนังหน้าห้องนอน 2. ลักษณะระแนงระบายอากาศผนังหน้าเรือนไฟ 3. ลักษณะระแนงระบายอากาศผนังบริเวณซีก (เกย)
วิเคราะห์ลักษณะการใช้พื้นที่ ของผู้อยู่อาศัย	<ol style="list-style-type: none"> 1. ข้อมูลเจ้าของเรือน <ol style="list-style-type: none"> 1.1 จำนวนผู้อยู่อาศัย 1.2 อายุ 1.3 ระดับการศึกษา 1.4 อาชีพ 1.5 อายุเรือน

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

นิยามด้านมโนทัศน์ (Conceptual Definition)	นิยามด้านปฏิบัติการ (Operational Definition)
วิเคราะห์ลักษณะการใช้พื้นที่ ของผู้อยู่อาศัย	2. ลักษณะกิจกรรมของการใช้พื้นที่ 2.1 ภายนอกเรือน 2.2 ภายในเรือน ชั้นล่าง ชั้นบน 2.3 ระยะเวลาการใช้งานของพื้นที่ในแต่ละส่วน 2.4 ลำดับการใช้พื้นที่แต่ละเวลา - ตอนเช้า - ตอนเที่ยง - ตอนเย็น 3. แนวคิดเกี่ยวกับตัวเรือน 3.1 ส่วนฐาน - พื้น - เสา - ผนัง 3.2 ส่วนตัวเรือน - พื้น - เสา - ผนัง - ประตู - หน้าต่าง - ระแนงระบายอากาศ 3.3 ส่วนยอด - ลักษณะหลังคา - ความลาดชันหลังคา 4. แนวความคิดเกี่ยวกับการจัดวางเฟอร์นิเจอร์ 4.1 ห้องนอน 4.2 ส่วนเขี้ยว (เกย) 4.3 ส่วนชาน 4.4 ส่วนครัว 4.5 ส่วนเรือนไฟ

สำหรับวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งออกเป็น

- 1) รวบรวมข้อมูลและประมวลผล
- 2) สรุปผลและข้อเสนอแนะของการศึกษา
- 3) จัดทำรายงานการศึกษาและนำเสนอ

3.4 เรือนกรณีศึกษา

เกณฑ์ในการเลือกเรือนตัวอย่างที่ศึกษา จะพิจารณาถึงเรือนชาวแสดในพื้นที่บ้าน อาจสามารถ หมู่ที่ 5 และหมู่ที่ 6 ที่มีความสมบูรณ์มากที่สุด และมีการเปลี่ยนแปลงน้อยที่สุด ที่ยังคงแสดงถึงคติ ความเชื่อ ภูมิปัญญาในการปลูกเรือน คุณลักษณะภายใน (Interior Space) ตลอดจนลักษณะทางกายภาพและคุณค่าทางสถาปัตยกรรมที่ชัดเจน ซึ่งมีอายุเรือนตั้งแต่ 30 ปี ขึ้นไป จากการใช้กรอบการศึกษาและเกณฑ์ในการเก็บข้อมูล ได้เลือกเรือนกรณีศึกษาจำนวน 15 หลัง ดังนี้

- 1) นางสาว สาดิ เจ้าของเรือน อายุเรือนประมาณ 38 ปี บ้านเลขที่ 4 หมู่ 6 ซอยหลักเมือง บ้านอาจสามารถ
- 2) นายเลขา พลหาราช เจ้าของเรือน อายุเรือนประมาณ 100 ปี บ้านเลขที่ 53 หมู่ 6 ซอยพิทักษ์ประชาชน บ้านอาจสามารถ
- 3) นางจรรยา ชัยปัญญา เจ้าของเรือน อายุเรือนประมาณ 48 ปี บ้านเลขที่ 48 หมู่ 6 ซอยชานนุรักษ์ บ้านอาจสามารถ
- 4) นายบัญญัติ ชนะพล เจ้าของเรือน อายุเรือนประมาณ 50 ปี บ้านเลขที่ 17 หมู่ 6 ซอยหลักเมือง บ้านอาจสามารถ
- 5) นางจัน สุสิงห์ เจ้าของเรือน อายุเรือนประมาณ 47 ปี บ้านเลขที่ 60 หมู่ 5 ซอยบรมหยาโสภ บ้านอาจสามารถ
- 6) นางปิ่นแก้ว วัฒนกุล เจ้าของเรือน อายุเรือนประมาณ 36 ปี บ้านเลขที่ 42 หมู่ 5 ซอยบรมหยาโสภ บ้านอาจสามารถ
- 7) นางอนงค์ คำเฮือง เจ้าของเรือน อายุเรือนประมาณ 33 ปี บ้านเลขที่ 39 หมู่ 5 ซอยบรมหยาโสภ บ้านอาจสามารถ
- 8) นายพินิจ ทักษิณ เจ้าของเรือน อายุเรือนประมาณ 30 ปี บ้านเลขที่ 42 หมู่ 6 ซอยชานนุรักษ์ บ้านอาจสามารถ
- 9) นางประยูร บุญมา เจ้าของเรือน อายุเรือนประมาณ 55 ปี บ้านเลขที่ 43 หมู่ 5 ซอยบรมหยาโสภ บ้านอาจสามารถ
- 10) นายบุญกอง พิมพานนท์ เจ้าของเรือน อายุเรือนประมาณ 48 ปี บ้านเลขที่ 65 หมู่ 5 (ไม่มีซอย) บ้านอาจสามารถ

11) นายบุญกอง พิมพานนท์ เจ้าของเรือน (ยังไม่ได้โอนให้ลูกสาว) อายุเรือนประมาณ 65 ปี บ้านเลขที่ 65/3 หมู่ 5 (ไม่มีชอย) บ้านอาจสามารถ

12) นายพิชัย ทักษิณ เจ้าของเรือน อายุเรือนประมาณ 55 ปี บ้านเลขที่ 20 หมู่ 5 (ไม่มีชอย) บ้านอาจสามารถ

13) นางเปลี่ยน ทักษิณ เจ้าของเรือน อายุเรือนประมาณ 40 ปี บ้านเลขที่ 109 หมู่ 6 ชอยหลักเมือง บ้านอาจสามารถ

14) บ้านร้าง (ไม่สามารถระบุเจ้าของเรือน)

15) นางสาวศิริพร ชัยสวัสดิ์ เจ้าของเรือน อายุเรือนประมาณ 60 ปี บ้านเลขที่ 92 หมู่ 6 (ไม่มีชอย) บ้านอาจสามารถ